folklor/edebiyat, cilt:19, sayı:73, 2013/1

ÜSLUP ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN BERCİ KRİSTİN ÇÖP MASALLARI

Zerrin Güney*

ÜSLUP BİLGİSİ (STİLİSTİK)

Edebî metinlerde ifade şekli, edebî dil ve üslup arasında sıkı bir bağ vardır. Edebi metinleri tam olarak anlamak ve yorumlamak için öncelikle bu metinlerde kullanılan dili anlamak ve incelemek gerekmektedir. Bu anlamda üslup bilim, metinlerin farklı dil kullanımlarını ve yapılarını ortaya çıkararak, anlam ve değerlerini ortaya koymayı amaçlar.

Üslup bilim çalışmaları, genellikle yazar ya da metin merkezli olarak yapılır. Bu çalışmada ise, üslup bilimin daha çok metin merkezli çalışma şekli ele alınacaktır. Metinde geçen sözcüklerin ve cümlelerin kullanılış şekillerinin eserin üslubunun ortaya çıkmasında oynadığı rol belirlenecektir. Var olan yöntemler kullanılarak, seçilen eserin üslubu ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Bu çerçevede ele alınacak olan yazarın seçiminde yakın dönem Türk romancılığının

* Arş. Gör. , Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı

önemli isimlerinden biri olması, eserlerinde kendi hayatından izlerin bulunması, sözlü kültür ürünlerini kendi yaşamıyla birleştirerek eserlerine taşıması, imgelere fazlasıyla yer vermesi ve günlük dille yazıyor olması gibi faktörler dikkate alınarak Latife Tekin tercih edilmiştir. Latife Tekin ile ilgili birbirinden değerli birçok çalışma* yapılmıştır. Bu çalışmalarda genellikle, Latife Tekin'in yazarlığının sadece belirli noktalarına vurgu yapılmış, eserleri ya tematik açıdan değerlendirilmiş ya da bir başka eserle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Fakat üslubunun ortaya çıkarılmasına yönelik ayrıntılı bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma ile Latife Tekin'in sadece bir eseri üslup özellikleri bakımından ele alınacaktır. Yazarın eserlerinin tümü üzerine üslup açısından bir değerlendirme yapmak bu çalışmanın sınırlarını aşacaktır. Bir eseri üzerinden de olsa yapılacak olan incelemenin, Latife Tekin'in eserinin üslup özellikleri hakkında bir fikir vermesi açısından, edebi literatüre kaynak oluşturması beklenmektedir. Yine yazarın tek tek diğer eserleri ya da eserlerinin bütünü üzerinde benzer bir çalışma yapılması için araştırmacılara bir fikir vereceği kanaati bu çalışmanın hareket noktasıdır.

* Latife Tekin hakkında yapılan çalışmalardan bazıları;
- Akerson, Fatma (1984), *Alacüvek Cinleriyle İstanbul Cinleri Karşı Karşıya: 'Sevgili Arsız Ölüm' Üstüne Bir Yorum Denemesi*, Çağdaş Eleştiri, S.3.
- Belge, Murat (1984), *Sevgili Arsız Ölüm*, Milliyet Sanat 88.
- Birkiye, Atilla (1984), *Önemli Bir Roman: Sevgili Arsız Ölüm*, Günümüzde Kitaplar.
- İlhan, Attila (1984), *Kızım Latife*, Sanat Olayı 20.
- Gümüş, Semih Acar (1985), *Bir Uzun Anlatı Olarak Berci Kristin Çöp Masalları*, Yarın 44.
- Ateş, Toktamış (1985), *Latife Tekin'le Gelenler Latife Takin'den Kalacak Olanlar*, Varlık 933.
- Kutlar, Onat (1985) *Sevgili Arsız Ölüm'ün Bize Hazırladığı Birkaç Tuzak Üstüne*, Milliyet Sanat.
- Özdemir, Emin (1985), *Berci Kristin Çöp Masalları*, Çağdaş Eleştiri.
- Moran, Berna (1998), *On Yıl Sonra Sevgili Arsız Ölüm Üzerine Bir Değerlendirme*, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bulut, Süleyman (1990), *Buzdan Kılıçlar ve Gerçeğe Benzemek*, Birikim 18.
- Belge, Murat (1998), *Türk Roman Geleneği ve Sevgili Arsız Ölüm*, Edebiyat Üstüne Yazılar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Irzık, Sibel (1999), *Latife Tekin'de Yersizliğin Mekânları*, Türk Kadın Yazarlar Sempozyumu 8-10 Nisan 1999, Bilkent Üniversitesi, Yayımlanmamış Bildiri.
- Göbenli, Mediha (2001), *Berci-Kristin*, İstanbul, 37, s. 34-37.
- Canpolat, Müge (2001), *Çiçektepe Efsanesi*, E 32.
- Aslan, Sema (2002), *Reflection from the Turkish Narrative Tradition: from Dede Korkut to Latife Tekin*.
- Öztaş, Sevinç (2002), *Latife Tekin Hakkında 'Çok Şahsi' Bir Yazı*, Edebiyat ve Eleştiri 64.
- Öktemgil Turgut, Canan (2003), *Latife Tekin'in Yapıtlarında Büyülü Gerçeklik*, Bilkent Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sönmez, Ayten (2004), *Latife Tekin'in Romanlarında Öznellik ve Anlatı*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cebe, Günil Ö. Ayaydın (2005), *Berci Kız'dan Kristin'e Yoksulluğun Sosyolojisi*, Pasaj, 1, s. 101-115.
- Uğurlu, Seyit Battal (2007), *Latife Tekin'in Buzdan Kılıçlar Romanında Dil, İktidar ve Yoksulluk İlişkisi*, VI. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi.
- Aydın, M. Sait (2008), "Sevgili Arsız Ölüm'ün Olağanüstü Gerçek Korkuları", Millî Folklor, 79, 90-93.
- Fidan, Fatmatüzzehra (2008), *Latife Tekin'in Yapıtları Üzerine Feminist Bir Okuma: Yoksulluk, Toplumsal Dışlanma ve Dil*, Muğla: Muğla Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şahin, Burcu Sevil (2009), *Latife Tekin'in Berci Kristin Çöp Masalları Üzerine…*
- Aslankara, M. Sadık (2009), *İlk Romanından Bugüne Latife Tekin*..
- Ertuğrul, Özgür (2009), *Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm Romanında Fantastik Öğelerin Kullanılışı*
- Balık, Macit (2009), *Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm ve Gabriel Garcia Marquéz'in Yüzyıllık Yalnızlık Romanlarında Büyülü Gerçekçilik*, III. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Kongresi, 21.Yüzyılın Başında Edebiyatta Biz ve Öteki Sorunu, 18-20 Mart 2009, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Basımevi.
- Emir, Derya - Diler, *Hatice* Elif (2011), *Büyülü Gerçekçilik: Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm ve Angela Carter'ın Büyülü Oyuncakçı Dükkânı İsimli Eserlerinin Karşılaştırması*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, S:30.
- Balık, Macit (2011), *Latife Tekin'in Romancılığı*, Ankara Üniversitesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Latife Tekin'in eserleri arasından ise, belirtilen tüm bu unsurları içerisinde barındıran "*Berci Kristin Çöp Masalları (1984)*" adlı romanı incelenmek için uygun görülmüştür. Bu çalışmada, daha önce yapılmış olan çalışmalar da dikkate alınarak, Latife Tekin'in seçilen eseri farklı bir bakış açısıyla incelenecektir. Üslup çözümleme yöntemleri dâhilinde "*Berci Kristin Çöp Masalları"* üslup yönünden incelenmeye çalışılacaktır.

Bu çalışma, beş başlık altında ele alınmıştır. Yapılacak çalışmaya temel oluşturması adına öncelikle teorik olarak üslup, üslubu belirleyen unsurlar ve biçembilim (stilistik) hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra üslup incelmesinin nasıl yapılması gerektiğinden söz edilecektir. Son olarak ise, "*Berci Kristin Çöp Masalları*" adlı romanın üslup incelemesi yapılacaktır.

1- Üslup Nedir?

Sanat, estetiğin ve orijinalliğin esas olduğu bir algılama ve anlatma biçimidir. Sanat eseri de bu anlayışla düzenlenmiş bir bütündür. Bu bütün, sanatçının bireysel seçimini ve tarzını yansıtır. Sanat dallarının her biri birbirinden farklı özellikler taşır. Bunlar arasından edebiyat sanatı; duygu, düşünce ve hayallerin estetik haz uyandıracak tarzda ve özgün bir biçimde sözcükle ifade edilmesine dayanır (Macit 2004:8-9). Edebiyat eseri pek çok unsurdan oluşan estetik bir bütündür. Söz konusu bütün, sanatkârdan ferdi ve orijinal bir tavır, hayal kudreti, yaratıcılık gibi nitelikler ister. Bütün bu nitelikler de, sanatkârın sanat dünyasındaki kişilik ve kimliğinin mührü olan üslubu ortaya koyar. İçerik, yapı ve dil üçlüsünün bütünlüğe kavuşturulmasında ihtiyaç duyulan sentez, üslupta hayat bulur (Çetişli 2003: 32).

Edebiyat terimlerinin çoğunda olduğu gibi, üslubun da kesin bir tanımı yoktur. Fakat bu konuda yapılmış birçok tanım denemeleri vardır. Bunların hiçbiri üslubun tam ve kesin bir ifadesi olmamakla birlikte, her biri onun çeşitli yönlerinin tanınmasına yardım edecek niteliktedir (Erdem 2010: 19). Üslubun ne olduğunu pek çok görüş çerçevesinde izah etmeye çalışalım:

Üslup, Türkçe Sözlük'teki karşılığıyla, her sanatçının fikrini ve duygularını anlatmak için kullandığı özel anlatış tarzıdır. Aynı zamanda bir sanatçının, bir sanat türünün veya bir sanat devrinin özel tarzı olarak da adlandırılır (TDK 2009: 2062).

Üslubun estetik bir değer olarak kabul edilmeye başlanmasıyla birlikte üslup konusu, kişisel yeteneğe bağlanarak açıklanmaya çalışılmıştır (Erdem 2010: 19). Buna göre üslup bir kişinin duygu, düşünce ve hayallerini sözle ya da yazıyla kendine has bir tarzla ifade ediş biçimi olarak görülmektedir. Dilin kişiye göre özel kullanılış tarzı ve belli bir düzen içerisinde aldığı şeklidir. Her yazarın üslubu, onun dünya görüşünün, hayata bakış açısının, yaşama biçiminin dildeki yansımasıdır. Üslup, sanatçının içten gelen samimi duygularının tercümanıdır ve onun şahsiyetinin ifadesidir (Çetin 2006: 274).

A. Rıdvan Bülbül, edebiyat dünyasında önemli bir yere sahip olan kişilerden birkaçının üslup konusundaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: "Ünlü Fransız bilgini Buffon üslup için 'Üslup, ne uçan ne kaçan ne de bozulan bir şeydir. Üslup insanın kendisidir.' demektedir. Mehmet Kaplan'ın yapmış olduğu üslup tanımına göre: 'Üslup, her sanatçının kendisini diğerlerinden ayıran anlatım tarzıdır.' Aynı konuyu işleyen iki yazarın anlatımı, kendi dünya görüşlerine, anlayışlarına, sözcük hazinelerine, duyuş ve düşünce biçimine göre değişmek-

tedir. İşte anlatımdaki bu özgünlük, üslubu yaratmaktadır. Sainte Beuve üsluba değişik bir boyut getirir: 'Çok sözle az şey anlatılması kabul edilebilir. Az sözle çok şey anlatmak gerekir.' demiştir." (2000: 3-4). Orhan Okay ise üslup için şunları söyler: "Üslup dediğimiz şey, özel olarak yazılı metinlerde, yani edebiyatta sözcüklerin seçiminden başlayarak onların terkibi, cümleler ve paragraflar haline gelişi, söz sanatlarıyla günlük konuşma dilinin, yani standart dilinin dışına çıkışı demektir. Genel olarak da diğer bütün sanat dallarında, musikide ve plastik sanatlarda, hatta insanın günlük yaşayışının her türlü tezahüründe, onu başkalarından ayıran tarz, eda ve davranış şekilleridir. Üslup, şahsiyetin marjinalitesidir. O zaman her insan biraz marjinaldir ve her insanın kendine mahsus bir üslubu vardır diyebileceğiz." (Kuşdemir 2008: 4).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere üslubun en yaygın tanımı, "kişiye has özel bir ifade" olduğudur. Bunun yanı sıra üslup sözcüğü edebiyat içerisinde yer alan bu tanımının dışında, pek çok durumun ifadesi için de kullanılmaktadır. Bunlar arasında yer alan ferdi üslupların yanında dönem, nesil ve okul üslupları da vardır. Belli bir tarihsel dönemde yaygın olan üslup, o dönemin ortak bir üslubudur. Belli bir akıma mensup sanatçıların kullandıkları ortak üslup ya da aynı çağda yaşayan sanatçıların eserlerine yansıyan ortak karakterdeki üslup, nesil üslubunu verir (Servet-i Fünûn üslubu gibi). Kimi zaman üslup, zümrelere göre de değişir (Çetin 2006: 276). Bir ifade yolunun hususiyetidir (konuşma üslubu gibi), aynı zamanda bir mevki veya makamın bir yönüdür (müdür üslubu, öğrenci üslubu gibi). Bu örnekler çoğaltılmakla birlikte, bunların hiçbiri tek başına, üslup teriminin tanımını tam olarak karşılayamamaktadır (Önal 2008: 32).

İsmail Çetişli üslubu, "içeriğin (düşünüşün) formu"; "muhteva ve dil arasındaki münasebet"; "sözcüklerin bir bütün halinde organizasyonu" yahut "bir vasıtalar bütünü ve bu vasıtaları kullanma tarzı" şeklinde pek çok tanım vasıtasıyla tarif etmektedir (2003: 32). Ayşegül Kuşdemir ise, "sanatçının görüş, duyuş, algılayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın, kendine özgü anlatış biçimi, biçem, stil ve tarz" olarak ifade etmektedir (2008: 4). Bu anlamda Ferit Edgü, "üslup kişinin kendisidir" sözünden yola çıkarak, her üslubun farklı bir kişiyi yarattığını belirtir. Herhangi bir durumun birbirinden farklı pek çok anlatım yolu bulunduğunu, böylece ortaya sayısız üslup tarzının çıkabileceğini söyler (1996: 7-8).

İsmail Çetişli'ye göre, üslup sadece muhteva, yapı ve dil gibi birkaç unsurun bir araya gelmesi ile oluşan ve müstakil varlığı olan bir unsur değildir. Söz konusu üç unsuru ferdi bir biçimde sentezleyen bir değerdir. Üslup; sanatkârın, ferdi bir duyuş tarzı ve kompozisyona sahip muhtevayı, sözcükten cümleye kadar uzanan dil unsurları aracılığıyla ve belli bir yapı bütünlüğü içinde, ferdi ve orijinal bir biçimde ifade etmesidir (2008: 88). Sanatçının kendine özgü düşünüş, duyuş biçimi ve yaratıcılığı ile oluşan anlam dünyasını, topluma ait ortak dil varlığı içinden seçip oluşturduğu kişisel dili aracılığıyla sunuş biçimidir (Güzel 2005: 337). Benzer şekilde belli bir duyuş, görüş ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemleri kullanarak kendisine has bir biçimde ördüğü sözcüklerle anlatmasından doğan bir edebî değer unsuru ve ölçüsüdür (Önal 2008: 32).

Denilebilir ki üslup, bir sanatçının kendine özgü tutumu ve söyleyiş biçimidir. Bir sanatçının üslubu, onun dünya görüşünü, hayata bakış açısını ve yaşama şeklini dile yansıtışıdır.

Kemal Erdem, ünlü Fransız yazar Buffon'un üslup için söylediği "Le style c'est l'hommemême" (Recâîzâde Mahmut Ekrem'in çevirisiyle "Üslûb-u beyân ayniyle insandır.") sözüyle, üslubun kişiliği ve karakteri yansıtan bir unsur olduğunu belirtir. Bu nedenle üslup bir sanatçının şahsi niteliğini taşır ve onun tanınmasında önemli rol oynar (2010: 20).

Kemal Erdem gibi Nurullah Çetin'in de belirttiği üzere sanatçının üslubunun oluşmasında kişisellik ön planda yer alır. Ancak, üslubun kişiselliği tamamen bağımsız değildir. Sanatçının üslubunu içinde yer aldığı edebiyat kuşağı, topluluğu, akımı, tarihsel dönemi ve sosyal grubu içinde arayıp belirlemek gerekir. Dönem, kuşak, topluluk üslubu, aynı dönemde yaşamış sanatçılar grubunun sahip oldukları ortak, genel bir üsluptur. Ortak, kültürel alt yapıya benzer duyarlılıklara ve aynı dil evrenine sahip olan bir dönem sanatçıları, birbirine yakın bir üslup oluşturabilirler. Bu sanatçıların kendilerine özgü bireysel üslupları olduğu gibi; dönemlerine özgü genel ve ortak bir üsluba da sahip olabilirler (2006: 276).

Sözü edilen üslup tanımlarının birçoğu sanatçıdan yola çıkılarak yapılmıştır. Üslup sözcüğünün tanımını sanatçıdan yola çıkarak açıklayanların yanında, edebiyat bilimi üzerinden açıklayanlar da mevcuttur. Bunlardan biri olan Gürsel Aytaç'a göre üslup, edebiyat biliminin temel kavramıdır; belli bir ruhsal tutumun sanatlı biçimlenmiş ifadesidir. Belli dilsel ifade ve işleyiş aracının tutarlı kullanılışıyla bir bireyin, bir dönemin veya bir ulusun karakteristiğidir (2009: 369).

Farklı görüşlerle açıklanmaya çalışılan üslup tanımının tam olarak ne olması gerektiği konusunda ortak bir karara varılamamasının yanında, sınırları da çizilememiştir. Aynı şekilde üslubun dil bilimine mi edebiyat araştırmasına mı ait olduğu konusunda da uzlaşılamamıştır. Ayşegül Kuşdemir'e göre, hem biçimi hem içeriği esas alışı itibarıyla üslup bilimi, edebiyatın ve dilin kesiştiği bir noktada yer alan ayrı bir daldır. Çünkü üslup metinden yola çıkarak, ondaki malzemeden hareketle, metnin özelliklerini açıklar. Yazarın ya da şairin duygu ve düşüncelerini ifade ettiği sözcük ve tamlamaları, bunları ifade ediş tarzını tespit etmek, buradan hareketle onunla ilgili hüküm vermek üslup biliminin ortaya çıkış sebepleri arasında sayılabilir (Kuşdemir 2008: 5). Benzer görüşle Meryem Demir de üslup bilimin, hem edebiyat bilimin hem de dil bilimin yöntemlerini kullanarak çeşitli edebî metinlerin farklı özelliklerinin incelenip betimlemesine dayandığını; edebî eserleri, dilin kullanımı ve işlevi açısından incelediğini ifade eder (Demir 2007: 12).

Buraya kadar verilen tanımlar, üslubun çeşitli yönlerinin tanınmasına yardım edecek niteliktedir. Her bir tanım, üslubun farklı bir yönüne vurgu yaparak, üslubu belirleyen unsurlara farklı pencerelerden bakılmasını sağlamaktadır. Tüm bu tanımlardan yola çıkılarak söylenebilir ki üslup yazarın anlam dünyasını, duygularını, düşüncelerini yansıtış şekli, dili ve edebî unsurları kendine özgü kullanım tarzıdır. Esere yansıyan bu unsurlar yazarın anlatımının, dilinin, sanatının ve kişiliğinin izleridir. Bu izler vasıtasıyla ortaya çıkan üslup özellikleri, yazarın edebî değerinin ölçüsüdür.

2- Üslubu Belirleyen Unsurlar

Bir edebî eser takdim edilirken, birbiri içine kenetlenmiş üç önemli teknik ile donatılmaktadır: İfade, edebî dil ve üslup. Edebî metnin ifadesi, onun edebî diline ait özellikleriyle

anlatılabilir ve edebî dil de metnin üslup özelliklerini gündeme getirir (Önal 2008: 1). Herhangi bir esere "edebilik" vasfı kazandıran asıl unsur, onun üslubudur. Bu nedenle edebî eserin ne anlattığı değil, nasıl anlattığı çok daha önemlidir. Zira edebî eseri teşkil eden muhteva, yapı ve dil gibi unsurlar eserin edebilik vasfı kazanması için yeterli değildir. Söz konusu unsurlar, eserin bütünlüğü içerisinde kişisel bir üslupla birleştirilebildiği ölçüde kıymet ve edebilik değeri kazanabilirler. O halde muhteva, form ve dil, kişisel bir yaratmanın sentezine muhtaçtır. Bu noktada üslup ile muhteva, form ve dilin birbirine ne kadar bağlı olduğu açıktır (Çetişli 2003: 32-33).

S. Kemal Karaalioğlu'nun ifadesine göre her yazarın kendine özgü bir üslubu vardır. Bir yazının hangi yazarın kaleminden çıktığını gösteren bir sanat ve anlatım özelliği üsluptur. Yazarın kişiliği, yaradılışı, ırkı, kullandığı dilin yapısı, anlatılmak istenen konu, yazarın olgunluk derecesi, eserin yazıldığı zaman, okuyucunun anlayışı, eserin yayınlanmasındaki sebepler, üslup üzerinde derece derece etki yaratır (2000: 170).

Phılıp Stevick ise, üslubun sentetik olduğunu belirtir. Sanatçı parçaları birbirine bağlamak için bir ilmik arar. Gerekli ilmiği atmaya çalışırken aynı anda iki veya daha çok unsuru, iki veya daha çok bakış açısını ele alabilir, onları birleştirir ve karşılaştırır. Başka bir anlamda da mesajını zenginleştirmiş olur veya tek bir cümle ile iki cümlenin yapacağı işi yapabilir (2004: 192). Sanatçının yapmış olduğu bu tercihler, üslubunun şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Bu anlamda bir yazarın üslubunu belirleyen unsurlar arasında yazarın özel yazım tarzı, duyuş ve düşünüş biçimi, cümlelerinin uzunluğu, kısalığı, sözcükleri seçişi, yazısının ahengindeki ayrılıklar yer almaktadır (Bülbül 2000: 4). Duygu değeri olan sözcükleri kullanma, mesafeli ya da senli-benli bir ifade biçimi, argo sözcükleri kullanma, söz sanatlarına başvurma, düşünce geliştirme araçları ya da anlatım biçimlerinden özellikle biri ya da birilerini daha fazla kullanma yazarın üslubunu belirleyen unsurlardır (Güzel 2005: 338). Sözcüklere yüklediği anlamlar, kullandığı deyimler, yöresel ifadeleri kullanış şekilleri de üslubun belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Yine anlam bilgisi unsurlarının yanında yazarın anlatımında kullandığı dil, romanındaki şahısları konuşturma şekilleri, cümle kullanımları yazarın üslubu hakkında bilgiler veren diğer unsurlardandır (Erdem 2010: 20).

İsmail Çetişli bunların dışında, üslubu belirleyen unsurlar arasında metnin sözcük kadrosunun (Arapça, Farsça, Türkçe; isim, sıfat, fiil; basit, bileşik, türemiş vb.) ve cümle tarzlarının da (fiil cümlesi, isim cümlesi, basit cümle, bileşik cümle vb) yer aldığını ifade etmektedir. Fakat üslubu sadece bu unsurlar ile sınırlandırmanın doğru olmadığını da düşünür. Üslubun, eser veya metnin en dışından en içine, sözcüklerden cümleye, muhtevadan yapıya, imladan metne kadar uzanan bir bütünün içerisinde hayat bulduğunu belirtir (2008: 89).

Bu bütünün oluşmasını sağlayan ve üslubun belirlenmesinde de önemli bir yere sahip olan bu unsurlar, üslubun güzellik derecesini de aynı zamanda etkiler. Bu anlamda Phılıp Stevick güzel üslubun, en tabii ve sığ cümlelerden oluştuğunu ifade eder. Yoğun bir özü en zarif ve akıcı bir şekilde ifade etmeyi başarabilen bir üslup, en kusursuz üsluptur (2004: 192).

Aynı şekilde başarılı yazı yazmanın somut ve şaşmaz göstergesi de üslupla doğru orantılıdır. Yazılı anlatımlarda üslubu güzellik derecesine yaklaştırmak, kuşkusuz çok okumak ve yazmakla mümkündür. Bu nedenle güzel ve orijinal bir üslup, çalışma ve irade ile elde edilir (Bülbül 2000: 4). Abdurrahman Güzel ise, üslup oluşturmanın bir ustalık işi oluştuğunu söyler.

Üslubun oluşturulabilmesi için bir yazarın uzun yıllara ihtiyacı olduğunu düşünür. Başlangıçta genç yazarların başkalarına öyküdüklerini, onlarla özdeşlik kurup, dolayısıyla taklide düştüklerini belirtir. Farklı kaynaklardan beslenip, biraz da özen ve çaba ile ancak zaman içinde üsluplarını oluşturup, güzellik derecesine ulaşabildiklerini ifade eder. Üslubun güzellik derecesini etkileyen unsurların yanı sıra iyi bir üslubun oluşmasında olumsuzluk yaratan durumlar da söz konusudur. Bunlar arasında özünden farklı davranma, zorlama, samimiyetsizlik, bir başkasına benzemeye çalışma üslup yaratmaya engel etkenlerdir (2005: 337, 338).

Değinilen tüm bu unsurlar yazarın üslubunun oluşmasına katkı sağlayan temel noktalardır. Nitelikli bir üslubun oluşmasında bu unsurların varlığı göz ardı edilemez.

3- Biçembilim (Stilistik)

Dil bilimi terimi olarak üslup sözcüğü, "biçem" şeklinde de kullanılır. Buna göre dil bilim terimleri sözlüğünde yer alan tanımıyla biçem; bir bireyin, dilsel gereç ve olanakları kendine özgü ölçütlerle seçip kullanması sonucu, söyleme kattığı kişisel nitelikli özelliklerin tümüdür (Vardar 1998: 43).

Nazan Tutaş'ın belirttiğine göre, ilk biçembilimciler belli bir yazarın biçemi, biçem ve anlam ilişkisi üzerinde durmuşlardır. Daha sonraları ise metin anlamı ve etkileri üzerine odaklanınca, biçembilim için "yazınsal dil bilim", "eleştirel dil bilim" gibi isimler önerilmeye başlanır. Ancak bu bilimin içeriği ve tam olarak nasıl adlandırılacağı konusunda herhangi bir ortak noktaya varılamamıştır (2006: 2). Biçem terimi konusunda ortak bir noktaya varılamadığı için kimi araştırmacılar bu terimi kullanmamaktan yanadırlar.

Üslup sözcüğünün diğer bir kullanım şekli ise "stil" dir. Arapça bir sözcük olan üslubun Latince karşılığı "stylus"tur. Fransızca ve İngilizcede "style", Almancada "stil" şeklinde kullanılmaktadır. Önceleri "sert yüzeyleri kazıyarak çizmeye yarayan sivri uçlu bir nesne" anlamına gelen sözcük, Fransızcada dolmakalem anlamındaki "stylo" şekline bürünmüştür. Dilimizde çok eskiden beri kullanılan üslubun, "style" karşılığının bir edebiyat terimi olarak kullanılması daha çok yenidir (Erdem 2010: 19).

Gennadiy Pospelov, üslup (biçem) anlamına gelen "stil" sözcüğünün, bir yazarın yazılı söyleminin özelliklerini belirtmek üzere düz değişmeceli olarak kullanıldığını ve günümüze kadar anlamını değiştirmeden geldiğini söyler. Ayrıca pek çok edebiyat ve dil bilimcinin, "stil" (kalem) sözcüğüyle "bir eserin dil kuruluşu özelliklerinin belirtilmesi gerektiği" görüşünde olduğunu ifade eder. Fakat 18. yüzyılın ikinci yarısından bu yana aynı kavramın, başka sanat dallarının (örneğin yontu, resim, mimarlık vb.) eserleri için, biçim özellikleri anlamında kullanıldığı noktasına da değinir. Böylece üslup (stil) kavramının daha geniş ve genel, sanat bilimsel anlamıyla yerleşmiş olduğunu düşünür. Bu kavramın, hem edebiyat kuramında hem de edebiyat tarihinde aynı anlamda kullanılması gerektiği noktasına dikkatleri çeker. Çünkü bir edebiyat eserinin biçiminin yalnızca dil kuruluşuyla sınırlı olmadığını, biçimin diğer yanları olan nesnel olarak meydana getirme ve kompozisyonun da var olduğunu söyler. Biçimin tüm bu yanlarının da birlik içinde belli bir üslubu meydana getirdiğini açıklar (1995: 450).

Gürsel Aytaç ise, batı literatüründe "stilistik (biçembilim)" teriminin, yazılı ve sözlü dil ürünlerinin üslubunu araştırıp özelliklerini ortaya çıkarmak, iyi ve doğru üslupla yazmak, konuşmak için yol gösterme amacını taşıyan uzmanlık dalına verilen bir isim olduğunu belirtir (2009: 77).

Bunların yanı sıra biçembilimin, dil bilim ile edebiyat biliminden hangisini doğrudan ilgilendirdiği konusu da tartışmalıdır. Gürsel Aytaç, her iki bilim dalının üslup ve üslup bilgisi kavramından anladıklarının ayrı olduğunu ifade eder (2009: 77). Berke Vardar ise, biçim incelemesinin dil bilim araştırmalarından yoğun biçimde etkilendiği konusunun da göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtir (1998: 43). Bu anlamda Nazan Tutaş'ın belirttiğine göre, biçembilim yazınsal metinlerin ayırt edici dil kullanımlarını ve yapılarını ortaya çıkarır. Metinlerin anlam ve değerini ortaya koyar. Yazın türlerini okurken onları nasıl okuduğumuz ve onlardan nasıl etkilendiğimizle ilgilidir. Bu nedenle dil ve yazın arasında önemli bir köprü oluşturur. Okuyucunun, yazınsal metinlerden içgüdüsel olarak algıladığını ve verdiği tepkileri destekler ve yaptığı yorumları güvenilir, güçlü dil bilimsel kanıtlara dayandırır (2006: 2). Pek çok kişinin bu konuda açıklama yapmasına rağmen bu konu tam olarak netleştirilememiştir. Hâlâ akıllarda cevapsız bir soru olarak kalmaktadır.

Görüldüğü üzere üslup terimi, stilistik ve biçembilim adlarıyla da bilinmektedir. Pek çok kişi tarafından kullanılan bu terimler hemen hemen aynı anlama gelmekle beraber, üslup teriminin daha yaygın bir kullanıma sahip olduğu görülmektedir.

4- Üslup İncelemesi Nasıl Yapılmalı?

Buraya kadar üslubun ne olduğundan ve üslubu belirleyen unsurlardan söz edilmiştir. Ancak üzerinde durulması gereken asıl mesele üslup incelemesinin nasıl yapılması gerektiğidir. Bu konuda pek çok kişi farklı metotlar geliştirmişlerdir. Üslup incelemeleri öncelikle bilimsel yöntemlerle yapılarak, pek çok açıdan ele alınmaktadır.

Gürsel Aytaç'ın ifade ettiğine göre, yazını "edebiyat" katına yükselten, biçim-üslup-içerik uyumudur ve üslup incelemesi, edebiyat bilimcinin göz ardı etmemesi gereken önemli bir çalışmadır (2009: 115).

Mehmet Önal'ın belirttiğine göre ise üslup incelemeleri, henüz kesin metotlara ulaşmış, ölçütleri yaygın olarak belirlenmiş değildir. Üslup çalışmalarının kesin bir disipline bağlanamamasının nedenlerinden biri de sanatın mahiyetine ait yorumların çokluğunda aranmalıdır. Bu çokluk ve karmaşıklık, edebî değerin ilkelerine ulaşmayı zorlaştırır. Örneğin; "Bu nedir?" sorusunda birleşen felsefî kuramlar, "Niçin böyledir?" ve "Nasıl olabilir?" sorularına genellikle farklı cevaplar verirler. Sanatın değişen ve gelişen yapısı düşünüldüğünde, bunu bir dereceye kadar normal kabul etmek gerekir. Ancak bir metin, "üslup yönüyle şu şekilde incelenebilir" denilebilecek bir örneğe ulaşmak da istenilen bir durumdur (2008: 36).

Phılıp Stevick bu konuda dil bilimcilerin, dilin belli bir kişi tarafından kullanılış şeklini "idiolekt" olarak adlandırdıklarından söz eder. Bunun yanı sıra her yazarın da kendi idiolektinin olduğunu söyler. Bu olgu da genel bir üslup teorisini imkânsız kılar. Aynı şekilde Phılıp Stevick, bakış açısının çeşitlerinin sınırlı olduğunu, fakat dildeki sözcüklerin hikâye türü edebiyatta kullanılış şekillerinin ise sınırsız olduğunu ifade eder. Üslup incelemelerinin çoğunun, tek bir yazarın estetik amaçlarını gerçekleştirmek için idiolektini nasıl kullandığını açıklamak amacıyla yapılan teşebbüsler olduğunu düşünür (Stevick 2004: 189). Bu nedenle üslup incelemelerinde, sınırları belirlenmiş tek bir yöntemin varlığından söz etmek oldukça zordur.

Üslup incelemelerinde, dikkat edilmesi gereken birçok nokta vardır. Nurullah Çetin, üslup incelemelerinde öncelikle şu soruları sormak gerektiğini ifade eder: Yazar, üsluba söz

oyunlarıyla mı yoksa fikirle mi ulaşmaya çalışıyor? Üslubu özgün, canlı, renkli ve hareketli mi yoksa kuru ve yavan mı kalıyor? Yazar bir romanında birden çok üslup türüne yer verebilir. Ama bunun yanında romanın tamamına hâkim olan genel bir üslup türü de vardır. Üslup, bir bakıma anlatım tutumudur. Olayları anlatan, aktaran kişinin anlatırken takındığı tutum ve tavır nasıldır? (2006: 276).

Gürsel Aytaç ise, üslup incelemelerinde sorulması gereken öncelikli soruyu farklı bir açıdan ele alır. Bu anlamda eskinin araştırdığı kaynak meselesinin değil, biçimin dayandığı ilişkiler ağının yani "sanat eserinin yapısının ne olduğu" sorusu olduğunu belirtir. Artık söz konusu eserin oluşumunu hazırlayan şartlarla ve yazarın hayat hikâyesiyle ilgilenilmediğini, gözlerin eserin kendisine çevrildiğini ifade eder (2009: 102).

Kemal Erdem'in belirttiğine göre, üslup üzerinde incelemeler yapılırken metni meydana getiren dil unsurlarının söz konusu metin içerisinde yüklendikleri görevleri, kazandıkları anlamları ve okuyanda uyandıracağı etkileri de hesaba katmak gerekir (2010: 20).

Vurgulanan bu yönlerle birlikte Mehmet Önal, iyi bir üslup çalışmasının gereklerini şöyle belirtir: "Metin incelemesi, edebî tenkit ile dil bilim arasında bir yer işgal eder. Her metin, sözcüklerle meydana getirildiğine göre, onun gramer yapısı başta olmak üzere dil bilim sahasına ait metot ve birikimlerin kullanılmasıyla çözülebilir. Bu çok gereklidir, ancak yeterli değildir. Dil bilimle birlikte üslup ilminin de metotları ve birikimleri gereklidir. Ayrıca, esere yansıyan sanatın ilkelerini ve estetik olabilmenin kendi içindeki orijinal şartlarını bulmak da iyi bir üslup çalışmasının gereklerinden sayılmalıdır" (2008: 36).

Gürsel Aytaç ise üslup analizinin sözcük, cümle, yazı karakterleri ve noktalama işaretleri üzerinden yapılması gerektiğini söyler. Aytaç'a göre: "Sözcük yapısı esasında yapılan üslup analizinde, yazarın sözcük ve cümle çeşitlerinde seçenekleri çoktur. Antik dönemde sözcük seçiminde üç üslup düzeyi belirlenmiştir: Yüksek, orta ve alçak. Bir örnek verecek olursak eğer; yüksek üslup düzeyi: son uykusuna dalmak, orta üslup düzeyi: ölmek, alçak üslup düzeyi: gebermek. Cümle yapısı esasında yapılan üslup analizinde yazar, cümle yapılarını bileşik, basit, düzgün ve devrik cümleler arasından seçer. Bir de edebî eserlerde yazı karakterlerini ve noktalama işaretlerini bir üslup öğesi olarak değerlendirme eğilimi vardır. (Bu konu grafostilistiğin araştırma alanına girer.) Yazılı metnin aynı zamanda göze hitap etmesi, farklı yerlerde farklı yazı karakterleri kullanılması, paragraf aralarının, satır aralarının da bir anlam ifade edecek şekilde ayarlanması söz konusudur" (2009: 84-85).

Kemal Erdem ise, söz edilen bu unsurlara yenilerini ekler. Günlük dilden ayrı özellikler taşıyan ve edebîliği oluşturan dilde mecazlar, eş anlamlılık, eş seslilik, çok anlamlılık, sözcüklerin ses ve çağrışımları, zıt anlamları gibi unsurların üslubu oluşturduğunu ifade eder. Yine anlam bilgisi unsurlarının yanında yazarın anlatımında kullandığı dili, romanındaki şahısları konuşturma şekilleri, cümle kullanımları yazarın üslubu hakkında bilgi veren diğer unsurlar olduğunu söyler (2010: 20).

Verilen bilgilerde de görüldüğü üzere, üslup inceleme çalışmalarında dikkate değer pek çok yöntem vardır. Bu yöntemlerin her birinde farklı noktalar üzerinde yoğunlaşılmıştır. Gürsel Aytaç, bu yöntemleri harmanlayarak üslup çözümlemesini dört bölüme ayırmıştır:

1- Metin Çeşitlemelerinin Üslup Çözümlemesi: Bu işlem birden fazla çeşidi bulunan metinler için söz konusudur. Eğer yazar veya şair eserini bazı değişikliklerle farklı zamanlar-

da yazmış veya bastırmışsa bunlar noktalama dâhil tüm üslup özellikleri bakımından karşılaştırılarak incelenir. Farklar, yaratıcısının edebiyat görüşündeki değişimler olarak saptanır.

2- Üslup Seçeneklerinin Denenmesi: Yazarın kendisi varyasyonlar yapmadıysa, deneysel olarak seçenekler kullanılarak üslup çalışması yapılabilir ve yazarın başka seçenekleri değil de metnindeki üslubu yaratması yorumlanır. Tarihsel metinlerin üslup analizinde o döneme ait sözlük, gramer, poetik kitaplarının ışığı altında çalışmak gerekir.

3- Matematiksel-Niceliksel Üslup İncelemesi: Üslubu elden geldiğince nesnel ölçütlerle inceleme amacı, araştırıcıları istatistiki çalışmalara götürmüştür. Özellikle matematikçilerin başlattığı bir yöntem, sözcüklerde harf sayısı, cümlelerde sözcük sayısı, fiil başına düşen sözcük sayısı, incelenen metin biriminde sıfat, isim, fiil sayısını saptamak esasına dayanır ki elde edilen veriler yetersiz bulunsa da bir kalemde karalanacak gibi anlamsız değildir. Çünkü herhangi bir üslup öğesinin tekrarlanma oranını tespit etmek, metnin genel yorumlanma sürecinde faydalı olabilir. Ayrıca söz konusu yazarın bireysel üslup özelliğini ana çizgileriyle verdiği için anonim eserlerde yazar tespitinde işe yarayabilmektedir.

4- Alımlayıcı (Okuyucu) Anketiyle Üslup Belirleme: Okuyucu faktörüne, alımlamaya önem veren edebiyat görüşünde (alımlama estetiği) eleştirmenin ya da araştırıcının tek başına ölçüt olamayacağı, edebiyat sosyolojisinin kılavuzluğuna ihtiyaç duyulması söz konusudur. Anket yoluyla metinde boşlukların doldurulması, çoktan seçmeli sorularla okuyucunun beklentisi ve tepkisi tespit edilmek istenmektedir. Tek başına yeterli olmayan bu yöntem, üslup çözümlemesinde tamamlayıcı unsur olarak devreye sokulabilir (2009: 86-87).

Gürsel Aytaç'ın bu önerisi kimi araştırmacılarca tam olarak kabul görmemiştir. Söz gelimi Alper Sökmen, Aytaç'ın belirlediği bu yöntemlerden "Matematiksel-Niceliksel Üslup İncelemesi" yöntemini kabul eder. Bu durumu şöyle açıklar: Dil malzemesinin görünüşü ve bağlam içerisinde kazandığı yan anlamlar bize yazarın niyetini belirlemede yardımcı olur. Çünkü biçimin oluşmasında niyet doğrudan etkilidir. Bu durumda "sıklık" kullanımı önem arz eder. Bir dil biriminin sıklık görünümü incelemecinin yorumlarına sıklık sağladığı gibi üslup etkisinin ortaya çıkmasını da sağlayabilir. Örneğin bir metinde sembol ve mecazların kullanım sıklığı anlatımın açık veya kapalı olduğunun tespitinde önemlidir. Bir metinde fiillerin, sıfat-fiillerin diğer birimlerden daha sık kullanılması "hareketli" bir üslup etkisini ya da isimlerin, sıfatların daha sık kullanılması "durağan" üslup etkisini ortaya koyar. Bu farklılık sanatçının kavrayış ve dünyaya bakışını da ortaya koyabilir (Sökmen 2003: 19).

Görüleceği üzere üslup incelemesinin nasıl yapılması gerektiği üzerine farklı metotlar geliştirilmiştir. Her metot, yazarın üslubunun belirlenmesine yönelik sunmuş olduğu farklı bakış açısıyla, yeni yorumların ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Böylelikle, incelenen yazarın üslup özelliklerinin sınırları daha da genişletilmiştir.

Üslup incelemesinin nasıl olması gerektiği konusunda verilen bilgilerden yola çıkarak genel bir değerlendirmeye ulaşmak mümkündür. Geçmiş zamanlardan beri üslup incelemelerinin önemli bir kısmını sözcük hazinesinin değerlendirilişi oluşturmaktadır. Fakat sadece bununla yetinilmemektedir. İncelenen eserdeki sözcüklerin yanı sıra cümleler de pek çok açıdan irdelenmektedir. Bu anlamda bir metnin sözcük hazinesinin üslup niteliği, öncelikle biçimsel olmakla birlikte anlamsal bakımdan da değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada ise, tüm bu bilgiler ışığında, özellikle de Gürsel Aytaç'ın belirttiği üslup

inceleme yöntemlerinden "Matematiksel-Niceliksel Üslup İncelemesi" esas alınmakla birlikte diğer yöntemlerden de yararlanılmıştır. İlk olarak söz sanatlarına yer verilerek üslup üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. İkinci olarak istatistiksel açıdan belli sözcük türlerinin ve sözcük gruplarının kullanım sıklığı, anlam özellikleri incelenecektir. Son olarak ise değerlendirmeye cümleler üzerinden devam edilecektir. Cümleler türlerine, yapılarına ve anlamlarına göre incelenecektir. Çeşitli kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan tasnife göre, üslup incelemesi şu şekilde yapılacaktır:

1. SÖZ SANATLARI
1- Mecaz
2- Mecaz-ı Mürsel
3- Teşbih
4- Açık İstiare
5- Kapalı İstiare
6- Teşhis-İntak
7- Mübalağa

2. SÖZCÜKLER
A. Sözcük Türleri
1. İsim
2. Sıfat
3. Zamir
4. Zarf
5. Edat
6. Bağlaç
7. Ünlem
8. Fiil

B. Sözcük Grupları
1. İsim Tamlaması
2. Sıfat Tamlaması
3. Birleşik İsim Grubu
4. Birleşik Fiil Grubu
5. İsim-Fiil Grubu
6. Sıfat-Fiil Grubu
7. Zarf-Fiil Grubu
8. Edat Grubu
9. Bağlama Grubu
10. Ünlem Grubu
11. Unvan Grubu
12. Tekrar Grubu (İkileme)
13. Kısaltma Grupları
14. Sayı Grubu
C. Yapılarına Göre Sözcükler
1. Basit Sözcükler

2. Türemiş Sözcükler
3. Birleşik Sözcükler

D. Anlamlarına Göre Sözcükler
1. Temel Anlam
2. Yan Anlam
3. Mecaz Anlam
4. Terim Anlam
5. Argo Anlam

E. Sözcükler Arasındaki Anlam İlişkileri
1. Eş Sesli Sözcükler
2. Eş Anlamlı Sözcükler
3. Yakın Anlamlı Sözcükler
4. Zıt Anlamlı Sözcükler

F. Kalıplaşmış Sözler
1. Deyimler
2. Atasözleri
3. Dualar
4. Beddualar

3. CÜMLELER
A. Yüklemin Türüne Göre Cümleler
1. İsim Cümlesi
2. Fiil Cümlesi

B. Yüklemin Yerine Göre Cümleler
1. Kurallı Cümle
2. Devrik Cümle
3. Eksiltili Cümle

C. Anlamlarına Göre Cümleler
1. Olumlu Cümle
2. Olumsuz Cümle
3. Soru Cümlesi
4. Emir Cümlesi
5. Ünlem Cümlesi

D. Yapısına Göre Cümleler
1. Basit Cümle
    a- İsim Cümlesi
    b- Fiil Cümlesi
2. Birleşik Cümle
    a- Girişik Bileşik Cümle
    b- İç içe Birleşik Cümle

c- Ki'li Birleşik Cümle
d- Şartlı Birleşik Cümle
3. Sıralı Cümleler
a- Bağımlı Sıralı Cümle
b- Bağımsız Sıralı Cümle
c- Bağlı Cümle
d- Ara Cümleli Cümle *

Buna göre inceleme *Berci Kristin Çöp Masalları* romanından her on sayfada bir sayfa örnek alınarak, verilen bu tasnif sırasına göre yapılacaktır. *Berci Kristin Çöp Masalları,* üslup özellikleri açısından irdelenmeye çalışılacaktır.

5- *Berci Kristin Çöp Masalları* Adlı Romanın Üslup İncelemesi

Latife Tekin**, Türk edebiyatının önemli yazarlarından biridir. 1980 sonrası Türk edebiyatına damgasını vuran Tekin'in ilk dönem yapıtları, köylerden büyük kentlere göç edenleri konu edinmektedir. Bu yapıtlardan biri de *Berci Kristin Çöp Masalları* adlı romanıdır. Latife Tekin bu romanında kendisinin de yaşamış olduğu köyden kente göçü, yoksulluğu ve gecekonduları ele almıştır. Bir çöp tepesinin üzerine, fabrika atıklarının arasına kurulan bir gecekondu mahallesinin hikâyesini anlatmaktadır. Bu hikâyede söz edilen gecekondular şehrin çöpünden, yoksulların yabancı oldukları bir kültürün artıklarından, paslı tenekelerden, kartonlardan, naylonlardan, muşambalardan, plastiklerden ve porselen tabaklardan oluşmuştur.

Kendi içlerinde çöpten bir hayat kurmaya çalışan bu insanlar, Latife Tekin'e hiç de yabancı değillerdir. Latife Tekin, romanlarında geçen olayları kendi hayatından esinlenerek anlattığını çoğu yerde dile getirmiştir. Doğduğu ve dokuz yaşına kadar büyüdüğü köyünün kendisi üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu, dilini ve tarzını belirlemede az da olsa etkisi olduğunu belirtmiştir. Birçok söyleşisinde köyden kente göç etmenin kendisi için travmatik bir deneyim olduğunu ifade eden yazar, göçü ve yoksulluğu romanlarının birçoğuna tema olarak seçmiştir. Yazar, "*Benim bütün kitaplarım otobiyografiktir****. *Yaşadığım, içinden geçtiğim, bırakıldığım, adımladığım bir hayatı yazabiliyorum sadece*." diyerek eserlerinin otobiyografik özelliğini açık biçimde gözler önüne sermektedir (Gümeli 2006: 68). Bu otobiyografik özelliği, kendi geçmişinde yaşamış olduğu ve ana konusunu köyden kente göç

* Bu tasnif aşağıda belirtilen kaynaklardan yararlanılarak, eksik görülen yerlerin tarafımızca tamamlanması ile oluşturulmuştur.
- Akbayır, Sıdık. (2006). *Eğitim Fakülteleri İçin Cümle ve Metin Bilgisi***.** 4.b. Ankara: Pegem Yayınları.
- Aktan, Bilal. (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi.* Ankara: Gazi Kitabevi.
- Banguoğlu, Tahsin. (1986). *Türkçenin Grameri.* 2.b. Ankara: T.T.K. Yayınları.
- Bilgin, Muhittin. (2006). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz.* 2.b. Ankara: Anı Yayınları.
- Ergin, Muharrem. (1993). *Türk Dil Bilgisi.* 20. b. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Erkul, Rasih. (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi.* Ankara: Anı Yayınları.
- Karahan, Leyla. (2005). *Türkçede Söz Dizimi.* 8.b. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Keskin, Raşit. (2003). *Türkçe Dil Bilgisi Sözcük ve Cümle Tahlilleri.* Konya: Çizgi Kitabevi.

** Latife Tekin 1957 yılında, Kayseri'nin Bünyan ilçesine bağlı Karacafenk köyünde doğmuştur. Dokuz yaşında ailesiyle İstanbul'a yerleşmiştir. Çocukluk çağını, köyden kente göçün yoğun olarak yaşandığı bir dönemin içerisinde geçirmiştir. Bütün bu dönemin izlerini eserlerine yansıtmış bir yazardır (Gümeli 2006: 62).

*** Otobiyografik Roman: Bir romancının kendi yaşadığı olayları, hayat hikâyesini, çocukluk, gençlik, yaşlılık yıllarını, ailesini, eşini dostunu, yaptığı işleri, iş ve meslek çevresini, görüp geçirdiklerini roman kurgusu içinde sunduğu romana denir (Çetin 2006: 236).

eden yoksul ailelerin yaşadıklarının oluşturduğu *Berci Kristin Çöp Masalları* romanında da rahatlıkla görmek mümkündür.

Romanda, 1980 sonrasında görülen ekonomik değişim, köyden kente göç, yoksulluk, gecekondunun gelişimi gibi konular ele alınmıştır. Dolayısıyla köylerden büyük kentlere göçün çok olduğu bir dönem söz konusudur. Sözcükler seçilirken, hem bu dönemin şartları hem de roman kahramanlarının sosyal ve toplumsal düzeyleri dikkate alınmıştır. Latife Tekin romanında bu noktalara dikkat ederek gündelik dile ve köye ait sözcüklere ağırlık vermiştir.

Yine köye ait unsurlardan biri ve belki de en önemlisi romanın adının konulması noktasında kullanılmıştır. Romanda köye ait geleneklerden, adetlerden ve uygulamalardan zaman zaman söz edilmektedir. Verilen bu bilgilerden birinde, "Köyde yazıda yaylayan, gece dışarıda kalan koyunları sağmaya giden kızlara 'Berci kız' denirdi. Bu kıymetli bir iş olarak görülürdü. Köyde kullanılan bu ismin biraz değiştirilerek kentte de kullanılmasına devam edilmiştir. Çiçektepe'de yalnızca çöp ayıklayan, çöp toplayan kızlara bu sıfat layık görülmüştür (s.22). Köye ait olan bu geleneğin sürdürülmesinin yanı sıra kente özgü bazı durumlara uyum sağlama da söz konusudur. Dükkân evlerdeki kadınların adına özenen Vakıf Çiçektepe'li delikanlılar Deli Gönül'e 'Kristin' diye ad takmışlardır (s.125)". İşte romanın adı, köyde çobanlık yapan kıza verilen "Berci" adının devam ettirilerek, kentte çöp toplayan kadınlara verilmesi ile kentteki kadınlara özenilerek Deli Gönül'e "Kristin" adının verilmesi ve çöp mahallesinde geçen masal niteliğindeki olayların birleştirilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Burada ne köyden vazgeçiş söz konusu ne de kentten. Köye ait olan bir unsurun kente taşınarak varlığını sürdürmeye devam ettiği açıkça görülmektedir.

Köyden kente göç eden yoksul aileler tarafından çöplerle oluşturulan bir gecekondu mahallesinin kuruluş öyküsünü anlatan bu roman, Latife Tekin'in en önemli eserleri arasında yer almaktadır. Dilin özgün bir şekilde kullanılması, masal niteliğindeki anlatımı, folklorik öğelerin ve olağanüstü olayların yer alması gibi sebeplerden dolayı bu roman dikkate değer bir niteliğe sahiptir.

Çalışma için uygun görülen *Berci Kristin Çöp Masalları* adlı romanın üslup özellikleri, sözü edilen metotlar dâhilinde belirlenmeye çalışılmıştır. Seçilen sayfalar üzerinden üslup değeri taşıyan dil malzemeleri incelenerek belirli rakamlara ve yüzdelere ulaşılmıştır. Bu rakamlar ve yüzdeler kitabın tamamı için değil, sadece her on sayfada bir sayfa örnek olarak incelenen kısımlar için geçerlidir. Ortaya çıkan veriler belirli sayfalar üzerinden elde edildiği için yaklaşık bir sonuca (rakama) ulaşılmıştır. Bu nedenle elde edilen veriler ortalama bir değer olarak kabul edilmektedir. Fakat hiç bulgusuna rastlanmayan ya da az rastlanan verilere incelemenin dışında kalan diğer sayfalarda rastlamak da mümkündür.

İncelenen kısımların sayısal verilerinin derli toplu görülebilmesi amacıyla sonuçlar tablolaştırılmıştır. Bu tablolara bakılarak incelenen sayfalardaki üslup özelliklerini belirleyen unsurların kaç defa kullanılmış olduğunu ve yüzde olarak oranını görebilmek mümkündür. Belirlenmiş olan bu sayfalardan yola çıkılarak, zaman zaman romandan alınan örneklerle birlikte genel bir değerlendirmeye varılmıştır.

Sırasıyla söz sanatları, sözcük türleri, sözcük grupları, yapılarına ve anlamlarına göre sözcükler, sözcükler arasındaki anlam ilişkileri, kalıplaşmış sözler, yüklemin türüne ve yerine göre cümleler, anlamlarına ve yapısına göre cümleler gibi konular incelenerek, elde edilen sonuçlar rakamsal ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Yüzde olarak verilen değerler ise tam

sayıya tamamlanarak belirtilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda *Berci Kristin Çöp Masalları* ile ilgili şu sayısal verilere ulaşılmıştır:

1. **SÖZ SANATLARI**

Mecaz	50	% 39	Açık İstiare	2	% 1
Mecaz-ı Mürsel	41	% 32	Kapalı İstiare	5	% 4
Teşbih	9	% 7	Teşhis	7	% 6
Teşbih-i Beliğ	7	% 6	Mübalağa	6	% 5

Söz sanatlarının edebi eserlerin anlaşılmasında ve yorumlanmasında önemli bir yeri olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Edebi eserlerde mana ve fikri daha iyi anlatmak, açıklamak, zevkle okunmasını sağlamak ve ifadeyi derinleştirmek için sıklıkla söz sanatlarına başvurulur. Sözcüklerin her zaman gerçek manalarında kullanılması duygu ve düşünceleri, hayalleri anlatmaya yetmeyebilir. Bu yüzden edebi sanatlara başvurularak, anlatılmak istenen durumun daha iyi ifade edilmesi sağlanır.

Latife Tekin'in de romanında söz sanatlarını oldukça fazla kullanmış olduğu görülmektedir. Söz sanatlarından özelikle de mecaza dayalı sanatlara ağırlık vermiştir. Romanda "*türkü yakmak* (s.29), *dizlerini kırmak* (s.39)…" gibi örneklerde de görüldüğü üzere % 39 oranında mecaz sanatı kullanılmıştır. Aynı şekilde "*Çiçektepe'ye Çingenelerin gelişini unutturdu* (s.89), *Çiçektepe Çingenelerin çığlığı ile uyandı* (s.97)…" örneklerinde olduğu gibi % 32 oranında mecaz-ı mürsel sanatının kullanıldığı görülmektedir. Bu maksatla mana üzerinde oyunlar yapılarak, sözün güzelleştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Yine teşbih sanatını % 7 oranıyla "*martı gibi uçmak* (s.59), *tüy gibi yumuşak* (s.69)…" şeklindeki örneklerde görmek mümkündür. Teşbih-i beliğ sanatı ise % 6 oranında kullanılmış olup "*Çiçektepe* (s.29), *ölü küller* (s.97)…" gibi örneklere rastlamak mümkündür. Açık istiare sanatı da % 1 oranla "*pirlik katı* (s.29), *öbür dünya* (s.115)…" gibi örneklerle kullanılmış olduğu görülmektedir. Açık istiareden daha fazla kullanılan kapalı istiare sanatı ise % 4 oranında "*Çöp Bakkal sedirin üstüne çıkıp tünedi* (s.49), *şarkı işçilerin kulaklarını sabah akşam cırnakladı* (s.69)…" gibi örneklerle yer almaktadır. Latife Tekin'in benzetme unsuruna dayalı olan bu sanatlara ağırlıklı olarak yer vermesi sözlerine güzellik, canlılık ve daha etkili bir güç kazandırmayı amaçladığının belirtisidir.

Yine teşhis sanatı % 6 oranıyla kullanılmış olup "*rüzgâr Çöp Bakkalın karısının kondunun içinde sekip durmasına güldü. Güle güle konduların başında esti* (s.49)…" gibi örneklerle cansız varlıklara canlılık kazandırılmaya çalışılmıştır. % 5 oranında kullanılan mübalağa sanatının "*öfkeden kanı tepesine çıktı* (s.49), *bir eksik gidip gelirse konduyu başına yıkıncaya kadar dayak atacağına yemin çekti* (s.49)…" gibi örneklerde yer aldığı görülmektedir. Böylelikle anlatılmak istenen bir nitelik veya durum gerçek hâlinden farklı, olduğundan daha fazla gösterilerek, yazarın hayal gücünün genişliğini yansıtması bakımından önemlidir.

Bu tasniften anlaşılacağı üzere, Latife Tekin'in belirtilen söz sanatlarını kullanması, romanını sanatlı bir üslupla oluşturduğunun bir kanıtıdır. Romanda en fazla mecaz daha sonra ise mecaz-ı mürsel sanatlarını kullanarak, benzetme unsurlarına çok fazla yer vermiştir.

Buradan da Latife Tekin'in ifade etmek istediği durumları, olayları, duygu ve düşünceleri herhangi bir nesneyle ilişkilendirerek, masal niteliğindeki anlatımına daha da derinlik kazandırmak istediği, böylece anlatımında kuvvetli bir mana elde etmeyi amaçladığı düşünülmektedir.

2. SÖZCÜKLER

A. Sözcük Türleri

İsim	1179	% 54	Edat	107	% 5
Sıfat	306	% 14	Bağlaç	46	% 2
Zamir	25	% 1	Ünlem	4	% 0,1
Zarf	226	% 10	Fiil	306	% 14

Söz sanatlarının yanı sıra üslup incelemelerinde üzerinde durulması gereken en küçük birimi sözcüktür. Bir romanda kullanılan sözcüklerin düzeyi, üslup düzeyinin belirlenmesi konusunda önemlidir. Bu anlamda romandaki sözcük türleri incelendiği zaman % 86 oranıyla isim türünden sözcüklerin, % 14 oranıyla fiillerden daha fazla kullanılmış olduğu görülmektedir.

Romanda kullanılan sözcük türlerine ayrıntılı olarak bakılırsa eğer; diğer türlere kıyasla isimlerin % 54 oranında kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu da Latife Tekin'in sözcük dağarcığındaki zenginliğin, dili kullanmadaki becerisinin ve anlatımına olan hâkimiyetinin ifadesidir.

Yine incelenen sayfalarda belli başlı bazı isimlerin çok sık kullanıldığı görülmektedir. Bunlar arasında olayların geçtiği yerin ismi olan "*Çiçektepe*" sayıca en fazla kullanılan sözcüklerden biridir. Bunun dışında özellikle dikkat çekmek amacıyla kullanılan "*çöp*" sözcüğü hemen hemen her sayfada birden fazla sayıda kullanılmıştır. Yine aynı şekilde özel isim olarak "*Çöp Yol, Çöp Muhtar, Çöp Bakkal, Çöp Ağası…*" gibi birleşik isimlerin de çok sık kullanılması "*çöp*" sözcüğüne açıkça vurgu yapılmak istendiğinin bir kanıtıdır. Bunun dışında "*kondu, rüzgâr, cami, işçi, karton…*" gibi sözcüklerin de sayıca fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Romanda sık kullanılan ve tekrar eden bu sözcükler özenle seçilmiş gibidir. Belirli olaylara, algılama süreçlerine ve belirli durumlara ait özellikleri yansıtacak şekilde kullanılan bu sözcükler, Latife Tekin'in özellikle bazı noktalara vurgu yaparak, romanının ana teması hakkında bilgi vermeyi amaçladığının bir göstergesidir. Ayrıca sıklıkla tekrarlanan bu sözcüklerin leitmotiv* tekniğine örnek olduğu düşünülmektedir.

Bunun dışında yine, % 14 oranıyla sıfat olarak kullanılan sözcüklerden özellikle niteleme sıfatlarının ağırlıkta kullanıldığı görülmektedir. Latife Tekin niteleme sıfatlarını sık kullanarak varlıkların yapısal özelliklerini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak istemiştir. Anlatacaklarını somutlaştırma yoluna giderken, betimleme tekniğinden büyük oranda yararlanmıştır. Bunun yanı sıra belgisiz sıfatları da çok sayıda kullandığı görülmektedir. Belgisiz sıfatları kullanarak, anlatımında yer alan unsurların niteliği hakkında ortalama bir ölçü vermek ve bu ölçünün büyüklüğünü de okuyucunun hayaline bırakmak istemiştir.

* Leitmotiv Tekniği: Kelime anlamı olarak "ana motif, kılavuz motif, müzik eserlerinde tekrarlanan bir düşünce karşılığını taşımaktadır. Edebiyat eserlerinde bir anlatım tarzı olarak herhangi bir sözün ya da hareketin birden fazla tekrarlanmasıdır (Kolcu: 2005: 55)

İsim türünden sözcüklerin içerisinde yer alan zamirlerin %1 oranıyla çok az kullanıldığı görülmektedir. Latife Tekin romanında zamirleri çok fazla kullanmak yerine kavramlara, nesnelere ve kişilere işaret etmek üzere doğrudan isimleri kullanmayı tercih etmiştir. Bunun, zamirle kastedilmek istenenin anlaşılması konusunda herhangi bir kapalılığa veya karışıklığa yer bırakılmamak adına yapıldığı düşünülmektedir.

Romanda % 10 oranında kullanılan zarflar ise, genellikle durum zarflarından ibarettir. Anlatımında yer alan eylemleri açıklayarak, olayların derecelerini bildirmeyi ve daha anlaşılır kılmayı istemiştir.

Berci Kristin Çöp Masalları'nda edatlar % 5 oranında kullanılmıştır. Edatlar içinde de en çok "*için*" ve "*gibi*" tercih edilmiştir. Açıklama yapmak amacıyla sık sık "*için*" edatını, benzetme yapmak amacıyla ise yine sık sık "*gibi*" edatını kullanmıştır. Bunların dışında yine çok sık olmamakla birlikte "*-den önce, -den sonra, -e kadar*…" edatlarına da yer verilmiştir.

Bağlaçların % 2 oranıyla edatlardan daha az kullanıldığı görülmektedir. Diğerlerine kıyasla "*da, ve, bile*…" gibi bağlaçlara daha sık yer verildiği tespit edilmiştir. Latife Tekin'in bazı bağlaçları daha sık kullanması, anlam çeşitliliği yaratmaya çalıştığını düşündürebilir. Bunların yanı sıra ünlem ifadelerinin ise, % 0.1 oranıyla neredeyse hiç kullanılmadığı dikkati çeken bir noktadır. Ünlemler birkaç cümle ile anlatılabilecek durumları bir cümle ile dile getirebilen yargılardır. Duyguları, heyecanları, sevinçleri en yalın ve en keskin bir biçimde aktarabilme özelliğine sahiptirler. Bu anlamda Latife Tekin, anlatmak istediklerini kısa ve basit bir cümle ile ifade etmek yerine, uzun cümleler vasıtasıyla, çok daha ayrıntılı bir şekilde anlatmayı tercih etmiştir. Bu nedenle de ünlemleri neredeyse hiç kullanmamıştır.

Sözcük türleri içerisinde önemli bir yere sahip olan fiiller ise, % 14 oranıyla isim türünden sözcüklere göre çok daha az kullanılmıştır. Fiillerin kullanımında belirli geçmiş zamanı ifade eden bir anlatım ağırlıktadır. Belirli geçmiş zamanı ifade eden bir dilin kullanılması, anlatıcının gördüklerini ve gözlemlediklerini anlattığının, anlatımında gerçekliği vurguladığının belirtisidir. Anlatılan eylemin ya da durumun gerçekleştiği anda orada olma, olanlardan haberdar olma anlamını taşır. Bu da Latife Tekin'in, romanında anlatmış olduğu olayları bizzat gördüğünün veya yaşadığının düşünülmesini istediğinin ifadesidir. Aynı şekilde, eserinin otobiyografik bir özelliğe sahip olduğunun da bir başka kanıtıdır.

B. Sözcük Grupları

İsim Tamlaması	152	% 12	Edat Grubu	107	% 9
Sıfat Tamlaması	21	% 2	Bağlama Grubu	46	% 4
Birleşik İsim Grubu	104	% 8	Ünlem Grubu	4	% 0,3
Birleşik Fiil Grubu	109	% 9	Unvan Grubu	28	% 2
İsim-Fiil Grubu	80	% 6	Tekrar Grubu	35	% 3
Sıfat-Fiil Grubu	393	% 32	Kısaltma Grupları	7	% 1
Zarf-Fiil Grubu	148	% 12	Sayı Grubu	1	% 0,0

Sözcük türlerinden sonra incelenen ikinci kısım sözcük gruplarıdır. Sözcük gruplarının içerisinde % 12 oranıyla isim tamlamalarının, % 2 oranıyla sıfat tamlamalarından daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Genellikle "*grev çadırı* (s.39), *yıkım çığlıkları* (s.59), *hayat hikâyesi* (s.125)…" gibi belirtisiz isim tamlamalarının ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Sıfat tamlamalarının ise genellikle "*gebe kadın* (s.18), *deri koltuk* (s.59), *karton ev, derin uyku*

(s.97)…" şeklinde olduğu görülmektedir. Latife Tekin'in anlatımında tamlamaları kullanması, cümle içerisindeki kavramlar arasında ilişki kurarak daha anlaşılır ve açık bir anlatıma ulaşmak istediğinin ifadesidir.

Yine sözcük gruplarının % 8'ini birleşik isim grubunun oluşturduğu görülmektedir. "*Güllü Baba* (s.29), *Kara Hasan* (39), *Hınık Alhas* (s.89)…" gibi örneklerde, köyden kente göç eden kişilere ait herhangi bir özelliğin yansıtılması dikkat çekicidir. Birleşik fiiller ise % 9 oranında olup, birleşik isimlerle hemen hemen aynı sayıda kullanılmıştır. "*Karar verildi* (s.9), *razı geldi* (s.49), *söz verdi* (s.59), *buyur etti* (s.69)…" gibi örnekleri vermek mümkündür.

Fiilimsiler içerisinde ise % 32 oranıyla en fazla sıfat-fiil grubunun kullanıldığı görülmektedir. İkinci olarak % 12 oranında zarf-fiil grubu, en az ise % 6 oranında isim-fiil grubu kullanılmıştır. Yine burada da görüldüğü üzere sıfatlar gibi sıfat-fiil grubunun da diğerlerinden daha fazla kullanılması, Latife Tekin'in betimleyici anlatım tekniğinden yararlanarak, daha açık ve anlaşılır bir ifade tarzına ulaşmayı hedeflediğini göstermektedir.

Bunların dışında romanın % 9'unu edat grubu, % 4'ünü ise bağlama grubu oluşturmaktadır. Edat grubunun bağlama grubundan daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Edat grubundaki sözcükler, bağlı oldukları isimle cümlenin diğer unsurları arasında bir ilginin kurulmasına katkı sağlamaktadırlar. Bu ilgi ise çoğunlukla benzetme yoluna gidilerek gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla yine betimleyici anlatım tekniği kullanılarak, daha açık bir anlatım tercih edilmiştir.

Yine romanda % 0.3 oranla ünlem grubu çok fazla kullanılmamıştır. Unvan grubu da yine % 2 oranıyla kullanılmış olup "*Bay İzak* (s.69), *Reis İstafanos* (s.89), *Hacı Hasan* (s.115), *Katır Emel*, *Deli Gönül* (s.125)…" gibi ilginç örnekleriyle, karakterlerin herhangi bir özelliği yansıtılmak istendiğinde başvurulmuştur.

İkileme olarak da adlandırılan tekrar grubu anlatıma güç katarak % 3 oranında kullanmıştır. Kısaltma grubu ise % 1 oranıyla, yine çok az kullanılmıştır. Sayı grubu ise % 0.09 oranıyla, neredeyse hiç kullanılmamıştır.

Latife Tekin, romanındaki nesne ve hareketleri daha geniş ve ayrıntılı olarak belirtmek istemiştir. Romanda yer alan nesne ve hareketlerin değişik özelliklerini ya da yönlerini anlatabilmek, daha açık, geniş ve ayrıntılı bir şekilde ifade edebilmek için bazı sözcükleri tek başlarına kullanmaktansa, daha kapsamlı dil birlikleri halinde kullanmayı tercih etmiştir. Bu nedenle de belirli kurallar içerisinde birden fazla sözcüğü yan yana getirerek oluşturduğu, yapı ve anlam yönünden bütünlük taşıyan bu dil birliklerini, yani sözcük gruplarını kullanmıştır.

C. Yapılarına Göre Sözcükler

Basit Sözcükler		Türemiş Sözcükler		Birleşik Sözcükler	
1616	% 61	864	% 32	189	% 7

Yapılarına göre sözcükleri incelersek eğer, sözcüklerin % 61'ini basit sözcükler, % 32'sini türemiş sözcükler ve % 7'sini birleşik sözcükler oluşturmaktadır. Verilen değerlerden yola çıkılarak romanda ağırlıklı olarak basit sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir. Bu du-

rum Latife Tekin'in anlatımında yalınlığı ve açıklığı tercih ettiğinin bir göstergesidir.

D. Anlamlarına Göre Sözcükler

Temel Anlam	2167	% 92	Terim Anlam	2	% 0,8
Yan Anlam	157	% 7	Argo Anlam	29	% 1

Anlamlarına göre sözcüklere bakarsak eğer, sözcüklerin daha çok % 92 oranında temel anlamda kullanılmış olduğu görülmektedir. Temel anlamda kullanılan sözcük sayısının ağırlıkta olması, Latife Tekin'in yine anlatımında açıklıktan ve anlaşılır olmaktan yana olduğunun bir kanıtıdır. Temel anlamdaki sözcüklere kıyasla, yan anlamda kullanılan sözcük % 7 oranındadır. Latife Tekin yan anlamda kullandığı sözcükler vasıtasıyla, sözcükler arasında anlam çeşitliliği yaratarak anlatımını zenginleştirmiştir.

Terim anlamda olan sözcük sayısı % 0.8 oranında, argo anlamdaki sözcükler ise % 1 oranında kullanılmıştır. Romanda argo anlamdaki sözcükler arasında bulunan "*tırnaksız* (s.39), *morduz* (s.49), *muntaz* (s.69)…" şeklindeki örneklerde de görüldüğü gibi Latife Tekin kendine özgü yeni sözcükler kullanmıştır. Bu durum Latife Tekin'in anlatımında gündelik dile yaklaşma, diline yeni ve canlı bir boyut getirme amacında olduğunu düşündürmesi noktasında dikkat çekicidir.

E. Sözcükler Arasındaki Anlam İlişkileri

Eş Sesli Sözcükler	31	% 40	Yakın Anlamlı Sözcükler	17	% 22
Eş Anlamlı Sözcükler	7	% 9	Zıt Anlamlı Sözcükler	23	% 29

Sözcükler arasındaki anlam ilişkilerine bakarsak eğer, eş sesli sözcükler % 40 oranıyla diğerlerinden fazla kullanılmıştır. Latife Tekin, aynı sözcükleri farklı anlamlarda kullanarak, dile olan hâkimiyetini ve dili kullanmadaki becerisini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra eş anlamlı sözcüklerin % 9 oranıyla çok fazla kullanılmadığı görülmektedir. Bu durum Latife Tekin'in sözcüklerin genellikle yaygın kullanıma sahip olanlarını ağırlıklı olarak kullanması, dolayısıyla eş anlamlı olan sözcüklere daha az yer vermesi ile ilgilidir. Yakın anlamlı sözcükler % 22 oranında, zıt anlamlı sözcükler ise % 29 oranında da kullanılmıştır. Bu durum Latife Tekin'in romanında farklı sözcükleri kullanarak, anlatımında çeşitlilik ve zenginlik yaratmak istediğinin belirtisidir.

F. Kalıplaşmış Sözler

Deyimler	42	% 96	Dualar	1	% 2
Atasözleri	-	-	Beddualar	1	% 2

Latife Tekin romanında zaman zaman kalıplaşmış sözlere yer vererek, anlattığı olaylar

karşısında ortaya çıkan düşünceleri sıradan bir cümle yerine çeşitli biçimlerde ifade etme yoluna gitmiştir. Daha önce de söz edildiği gibi halk edebiyatı ürünlerinden faydalanmıştır. Olayları ve durumları herkesin anlayacağı kalıplaşmış bu sözlerle anlatması, ifadesini kolaylaştıran bir unsurdur.

Kalıplaşmış sözlerin % 96'sını deyimlerin oluşturduğu görülmektedir. Romanda "*tuttuğunun altın olması* (s.18), *kanı tepesine çıktı* (s.49), *göz göze gelmek* (s.69), *ağzını aralık bıraktı* (s.89), *gözlerini dikti* (s.97)…" şeklinde deyimler kullanılmıştır. Latife Tekin'in deyimlere sıklıkla yer vermesi anlatımına güzellik, çekicilik ve canlılık katmıştır. Bunun yanı sıra, incelenen kısımlarda atasözüne rastlanmamıştır. Dualar ve beddualaların ise % 2 oranıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. Latife Tekin'in kalıplaşmış olan bu halk edebiyatı ürünlerini kullanması anlatımda ifade gücünü ortaya çıkarması bakımından dikkat çekicidir.

Buraya kadar olan kısımda, Latife Tekin'in *Berci Kristin Çöp Masalları* adlı romanında sözcüklerin kullanım şekli incelenmiştir. Bundan sonraki kısımda ise cümleler incelenmeye alınmıştır.

3. CÜMLELER

A. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

İsim Cümlesi		Fiil Cümlesi	
9	% 3	287	% 97

Yüklemin türüne göre cümleler incelendiğinde fiil cümlelerinin % 97 oranında, isim cümlelerinin ise % 3 oranında kullanıldığı görülmektedir. Verilen değerlerden de anlaşılacağı üzere, fiil cümleleri isim cümlelerinden çok daha fazla kullanılmıştır. Bu da Latife Tekin'in romanında hareketli ve akıcı bir anlatım kullanmayı tercih ettiğini göstermektedir.

B. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

Kurallı Cümle		Devrik Cümle		Eksiltili Cümle	
290	% 97	5	% 2	3	% 1

Yüklemin yerine göre cümleler değerlendirilirse eğer, cümlelerin %97'sini kurallı cümleler, % 2'ini devrik cümleler, % 1'ini ise eksiltili cümleler oluşturmaktadır. Bilindiği üzere, Türkçenin cümle kuruluşunda yüklemin olması gereken yer cümlenin sonudur. Bir metinde devrik ve eksiltili cümleye yer verilmesinin amacı ise, önceden beri kullanılagelmekte olan Türkçenin tekdüzeliğini kırmak, dilde yeni ifade imkânları aramak, konuşma dilinin barındırdığı zenginlikleri yazı diline taşımaktır. Romanda kurallı cümlelerin ağırlıkta olması, Latife Tekin'in Türkçeyi dilbilgisi kurallarına uygun bir şekilde kullandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra incelenen kısımlarda nadiren de olsa bazı anlatım bozukluklarına rastlanmıştır. Devrik cümlelere çok az yer verilerek, yazarın kendince önemli gördüğü bazı yerlere dikkat çekmek istediği düşünülmektedir. Eksiltili cümlelerin az kullanılması ise, romanın neredeyse tamamındaki cümlelerde yer alan yargıların okuyucunun yorumuna bırakılmadan, yazarın hâkimiyeti altında verildiğinin göstergesidir.

Latife Tekin devrik ve eksiltili cümlelerdense, kurallı cümlelere daha fazla yer vererek,

daha açık, sade ve düz bir anlatımı tercih etmiştir. Fakat anlatımın bu şekilde olması, tekdüze ve sıkıcı olduğu anlamına gelmez. Genel olarak bir metinde cümleler aynı yapıda ve uzunlukta olursa, sözcükler birbirlerine çok benzerse, metin genel olarak sıkıcı ve tekdüze olarak görülür. Monotonluğa düşmemek için cümle yapısının değiştirilmesi tercih edilir. Bu anlamda Latife Tekin'in ağırlıklı olarak kurallı cümleleri kullanmakla birlikte az da olsa devrik ve eksiltili cümlelere de yer vermesi ve dili kullanmadaki becerisi, anlatımında sıkıcılıktan ve durağanlıktan uzaklaşmasını sağlamıştır.

C. Anlamlarına Göre Cümleler

Olumlu Cümle	279	% 94	Soru Cümlesi	1	% 0,3
Olumsuz Cümle	15	% 5	Emir Cümlesi	3	% 1

Anlamlarına göre cümlelerde ise, cümlelerin % 94'ü olumlu cümlelerden oluşmuştur. Olumsuz cümleler ise % 5 oranıyla çok az kullanılmıştır. Cümleler oluşturulurken genellikle, vurgulanmak istenen konuya anlamca en uygun sözcükler ve anlatım tarzı tercih edilir. Seçilen sözcükler, anlatılacak olan olaydaki duygu ve düşünceleri yansıtır niteliktedir. Bu anlamda romanın geneline bakıldığı zaman yoksulluk, yıkım, hastalık, ölüm gibi üzücü ve kötü olaylardan söz edilmesine rağmen, Latife Tekin'in olumsuz bir niteliğe sahip olan bu durumları çoğunlukla olumlu bir bakış açısı içerisinde vermiş olması dikkat çekicidir. Yazar olumsuz nitelikteki olayları anlatırken çoğunlukla olumlu cümleler kullanmayı tercih etmiştir.

Soru cümlesinin % 0.3 oranıyla, emir cümlesinin de % 1 oranıyla az sayıda kullanıldığı görülmektedir

D. Yapısına Göre Cümleler

Basit Cümleler	% 24	İsim Cümlesi	1	% 1
		Fiil Cümlesi	87	% 99
Birleşik Cümleler	% 48	Girişik Bileşik Cümle	156	% 89
		İç içe Birleşik Cümle	15	% 8
		Ki'li Birleşik Cümle	5	% 3
		Şartlı Birleşik Cümle	-	-
Sıralı Cümleler	% 28	Bağımlı Sıralı Cümle	67	% 64
		Bağımsız Sıralı Cümle	19	% 18
		Bağlı Cümle	17	% 16
		Ara Cümleli Cümle	2	% 2

Son olarak da cümleler yapılarına göre incelenmiştir. Buna göre basit cümleler % 24 oranında kullanılmış olup bunlardan % 1'i isim cümlesi, % 99'u fiil cümlesidir. Daha önce de belirtildiği gibi bu durum, Latife Tekin'in romanında hareketli ve akıcı bir anlatımı kullanmayı tercih ettiğinin göstergesidir.

Birleşik cümleler ise, % 48 oranıyla kullanılmıştır. Bunlardan girişik birleşik cümle % 89 oranıyla ağırlıktadır. İç içe birleşik cümleler % 8 oranında, ki'li bileşik cümleler ise % 3 oranında kullanılmıştır. İncelenen sayfalarda şartlı birleşik cümleye ise rastlanmamıştır. Romanda bileşik cümleler basit cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Bileşik cümlelerden özellikle de ağırlıklı olarak girişik bileşik cümle kullanılmıştır. Bu durum Latife Tekin'in tek bir yargı bildiren basit cümleleri çok fazla kullanmak yerine daha açıklayıcı ve kapsamlı bir özelliğe sahip olan ve uzun cümlelerden oluşan bileşik cümleleri kullanmayı tercih ettiğinin göstergesidir. Bu şekilde bir anlatımı tercih etmesi, dile olan hâkimiyetini ortaya koyması noktasında önemlidir.

Sıralı cümleler ise % 28 oranında kullanılmıştır. Bunlardan bağımlı sıralı cümle % 64 oranıyla, bağımsız sıralı cümleler ise % 18 oranıyla kullanılmıştır. Bağlı cümleler %16 oranıyla az sayıda kullanılmıştır. Ara cümleli cümleler ise % 2 oranıyla neredeyse hiç kullanılmamış denilebilir.

Bu oranlardan yola çıkarak genel bir değerlendirmeye varmak mümkündür. Romanda söz sanatlarının büyük bir oranda yer alması, özellikle de mecaz ve mecaz-ı mürsel sanatlarının çok sık kullanılması, Latife Tekin'in benzetme unsurlarına çok fazla başvurduğunun ve dolayısıyla romanını sanatlı bir üslupla oluşturduğunun bir kanıtıdır. Sözcük türleri içerisinde diğer türlere kıyasla isimlerin daha fazla kullanılması sözcük dağarcığındaki zenginliğin ifadesidir. Sözcükler arasında ağırlıklı olarak yapı bakımından basit sözcüklerin kullanılması, bu sözcüklerin ise çoğunlukla temel anlamda kullanılması anlatımında yalınlığı ve açıklığı tercih ettiğinin belirtisidir. Fiilimsiler içerisinde en fazla sıfat-fiil grubunun kullanılması, betimleyici anlatım tekniğinden yararlandığının göstergesidir. Fiil cümlelerinin isim cümlelerinden çok daha fazla kullanılması hareketli ve akıcı bir anlatımı tercih ettiğinin göstergesidir. Bileşik cümlelerin basit cümlelerden daha fazla kullanılması, ayrıntılı ve açıklayıcı bir anlatıma sahip olan uzun cümleleri tercih ettiğinin ve dile olan hâkimiyetinin bir kanıtıdır.

Bunların yanı sıra romanın dili incelendiği zaman, anlatılan insanların yaşam tarzını yansıtan günlük bir dilin kullanıldığı görülmektedir. Latife Tekin vermiş olduğu bir röportajda romanlarında kullandığı dil hakkında şöyle demiştir: "*Sezgisel bir karar almıştım yazmaya başlarken, evimin diliyle yazacaktım. Geçmişte evimin diliyle kent dili arasında bölünmenin bana yaşattığı mutsuzluğun anısı pek öyle silinecek gibi görünmüyordu. Konuşmaya konuşmaya artık evimin dilini unutmuştum o sıralar. Tabii ki yıllar sonra geri dönüp evimin dilini aynı masumiyetle yeniden mırıldanabilmem olanaksızdı. Bu kez kendimi evimin diline misafirliğe gitmiş gibi hissettim. Dil beni ben de dili seyretmeye başladık, bir oyun gibi*…" (Yıldız, 2007). Yazarın bu sözleri, romanında kullandığı dilin, çocukluğundaki yaşam tarzının ve anadilinin izlerini taşıyan kırıntılardan ibaret olduğu anlamına gelmektedir. Bu noktada, evinin dili ile kent dili arasında yaşamış olduğu ikilemi romanda da görmek mümkündür. Kent dilinin etkisiyle kullanmış olduğu yabancı sözcükler ile evinin dilinin etkisiyle kullanmış olduğu yöresel sözcükler bu ikilemi açıkça yansıtmaktadır.

Kent dilinin etkisi ile romanında yer alan "*Nato* (s.26), *bürokrasi* (s.56), *grev* (s.77), *anarşist* (s.109)…" gibi anlatmış olduğu olayların geçtiği dönemi yansıtan sözcüklerin dışında çok fazla yabancı sözcük kullanılmamıştır. Bu durum Latife Tekin'in Türkçe sözcük kullanmaya verdiği önemi göstermesi bakımından önemlidir. Her ne kadar yabancı kökenli olmasa da yazarın kendince kullandığı farklı ve yeni sözcüklere romanda rastlamak da müm-

kündür. Bunları "*yekindi* (s.27), *muntaz* (s.69), *romanikalar* (s. 86) *çıkaladı* (s.105), *gıcılamak* (s.32), *morduz* (s.49)…" şeklinde örneklendirmek mümkündür.

Yine Latife Tekin'in çocukluğundaki yaşam tarzının izlerine romanda rastlamak mümkündür. Bu anlamda Latife Tekin'in romanında, folklor ve sözlü edebiyat unsurlarından çok sık faydalanmış olduğu görülmektedir. Bunlar arasında yer alan ve kalıplaşmış sözlerden olan deyimlere çok sık yer vermiştir. Bu durum anlatımında ifade gücünü ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Yine sözlü edebiyat içerisinde yer alan ve yaşadığı köy kültürünün izlerini taşıyan mâni, tekerleme, türkü, ağıt, hikâye ve kahramanlarını (Keloğlan, Beyböyrek s.52, Karacaoğlan s.103), inanışlar, gelenekler, âdetler, yerel özellikler, batıl inançlar ve ermiş insanlar gibi unsurları çok iyi bilip anlatmaktadır.

Latife Tekin'in bu konuda vermiş olduğu bir röportajda "*Jale Parla'nın sürgün bir yazar olduğumu söylemesini anlamlı bulmuştum, o yüzden bana doğru görünmüştü. Annem kırık bir Türkçeyle konuşurdu, kendi dilinde sayıklar, tekerlemeler, türküler söylerdi. Kentte, okulda başka bir dille kendimi ifade etmeye başlamıştım artık. Yazma sürecinde geri dönüp seyretmeye koyulduğum dil, babamın diliydi. Çok eski masalların, destanların kaynağına inmemi sağlayan uzak Asya Türkçesi…*" (Yıldız, 2007) şeklindeki sözleri, onun romanında bolca yer verdiği sözlü edebiyat ürünlerinin kaynağını göstermekte olup, aynı zamanda da otobiyografik bir eser verdiğini doğrulaması bakımından dikkat çekicidir. Bu konularda iyi bir birikime sahip olması, romanını oluştururken halk kültürünü ustaca kullanmasında büyük bir kolaylık sağlamıştır.

Latife Tekin romanında, halk kültürüne ait unsurların yanı sıra geçmişinin izlerini taşıyan ve köye ait olan pek çok unsuru da göç ile birlikte kente taşımıştır. Bu unsurlardan biri olan, köy yerlerinde kişilerin özelliklerine göre lakap takılarak adlandırılması âdetini "*Güllü Baba, Kibriye Ana, Kara Hasan, Çöp Bakkal, Trintaz Fidan, Naylon Mustafa, Ciğerci, Kel Ali, Veliman, Bay İzak, Gülbey Usta, Taci Baba, Kır Hamit, Dursune Nine, Şiirli Hoca, Hınık Alhas, Simitçi Mikail, Çamlı Bayram, Deli Dursun, Çeri Mahmut, Lado, Zabıta Memet, Deli Gönül, Hacı Hasan, Şini Erol, Mustafa Gülibik, Ehmail, Katır Emel*" gibi roman karakterlerinin isimlerini çoğunlukla lakaplarıyla birlikte kullanmıştır. Bu noktada yazar, bu romanıyla birlikte sadece kendini değil kültürünü, duygu dünyasını ve dilini de kente taşımıştır.

Sonuç olarak Latife Tekin'in "*Berci Kristin Çöp Masalları*" adlı romanı üzerinden yapılmış olan bu inceleme, eserde kullanılan dilin özellikleri, üslubu ve hâkim olan düşünce dünyası ile ilgili önemli bilgiler elde edilmesini sağlamıştır. Eserin geneline bakıldığında, yalın bir anlatıma ulaşılmak için yapı bakımından basit sözcükler kullanılmıştır. Günlük konuşma dili kullanılarak, çok fazla yabancı sözcüğe ve terime yer verilmemiştir. Sözcüklerin genellikle temel anlamıyla kullanıldığı belirlenmiştir. Fiil cümlelerine daha fazla yer verildiği görülmüştür. Betimlemelere sıklıkla başvurulmuştur. Tüm bu unsurlar eserde açık, yalın, doğal, samimi, canlı, anlaşılır, akıcı, hareketli ve zengin bir dilin kullanıldığının göstergesidir. Kısaca eserde dilbilgisi kurallarına uygun, sanatlı, betimleyici, folklorik, yalın, açık, hareketli ve düzgün bir üslubun hâkim olduğunu görebilmek mümkündür.

KAYNAKÇA

Akbayır, Sıdık. (2006). **Eğitim Fakülteleri İçin Cümle ve Metin Bilgisi.** 4.b. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Aktan, Bilal. (2009). **Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi.** Ankara: Gazi Kitabevi.

Aytaç, Gürsel. (2009).**Genel Edebiyat Bilimi**. 2.b. Ankara: Say Yayınları.

Aytaç, Gürsel. (2009). **Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi**, 2.b. Ankara: Say Yayınları.

Banguoğlu, Tahsin. (1986). **Türkçenin Grameri.** 2.b. Ankara: T.T.K. Yayınları.

Bilgin, Muhittin. (2006). **Anlamdan Anlatıma Türkçemiz.** 2.b. Ankara: Anı Yayınları.

Bülbül, A. Rıdvan. (2000).**Yazılı Anlatım ve Yazı Türleri**. 3.b., Ankara: Nobel Yayınları.

Çetin, Nurullah.(2006). **Roman Çözümleme Yöntemi**. 4.b. Ankara: Edebiyat Otağı Yayınları.

Çetişli, İsmail. (2003). **Batı Edebiyatında Edebi Akımlar**, 4.b. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çetişli, İsmail. (2008). **Edebiyat Sanatı ve Bilimi**. Ankara: Akçağ Yayınları.

Demir, Meryem. (2007). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, **Türkçe Derslerinde Metin Çözümlemesine Üslup Bilim Açısından Yaklaşım** (Üslûp Çözümlemesinin Okuma-Anlamaya Katkısı)**,** Yüksek Lisans Tezi, Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Cemal YILDIZ, İstanbul (http://tez2.yok.gov.tr- 11.05.2011).

Edgü, Ferit. (1996). **Yazmak Eylemi**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Erdem, Kemal. (2010). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, **Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç Adlı Romanının Anlam Bilgisi ve Üslup Bakımından İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kâzım Karabörk, Konya (http://tez2.yok.gov.tr-11.02.2011)

Ergin, Muharrem. (1993). **Türk Dil Bilgisi**. 20. b. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Erkul, Rasih. (2004). **Cümle ve Metin Bilgisi.** Ankara: Anı Yayınları.

Güzel, Abdurrahman–Demir, Nurettin vd. (2005). **Üniversiteler İçin Türk Dili Ders Kitabı**. Ankara: Başkent Üniversitesi Yayınları.

Gümeli, Tayfun. (2006). **Orhan Kemal'in Gurbet Kuşları ve Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm Romanlarında Köyden Kente Göç ve Yoksulluk.** İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karşılaştırmalı Edebiyat Yüksek Lisans Programı Tez Çalışması (http://www.belgeler.com/blg/qc4/orhan-kemal 19.08.2011).

Karaalioğlu, Seyit Kemal. (2000). **Sözlü/Yazılı Kompozisyon-Konuşmak ve Yazmak Sanatı**, 26. b. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Karahan, Leyla. (2005). **Türkçede Söz Dizimi.** 8.b. Ankara: Akçağ Yayınları.

Keskin, Raşit. (2003). **Türkçe Dil Bilgisi Sözcük ve Cümle Tahlilleri.** Konya: Çizgi Kitabevi.

Kolcu, Ali İhsan. (2005). **Öykü Sanatı**. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.

Kuşdemir, Ayşegül. (2008). Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, **Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur" Romanında Dil ve Üslup**, Yüksek Lisans Tezi, Tez Yöneticisi: Prof. Dr. İbrahim Şahin. (http://tez2.yok.gov.tr-11.05.2011)

Macit, Muhsin-Soldan, Uğur. (2004). **Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı**. Ankara: Grafiker Yayınları.

Önal, Mehmet. (2008). **Edebi Dil ve Üslup.** A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.36, Erzurum.

Pospelov, Gennadiy N. (1995). **Edebiyat Bilimi**. Çev: Yılmaz Onay, İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı.

Stevick, Phılıp. (2004). **Roman Teorisi**. Çev: Sevim Kantarcıoğlu, 2.b. Ankara: Akçağ Yayınları.

Sökmen, Süleyman Alper. (2003). Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Anabilim Dalı, **Sevgi Soysal'ın "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti" Romanında Sıfatlar ve Üsluba Katkısı**, Yüksek Lisans Tezi, Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Hülya Pilancı, Eskişehir (http://tez2.yok.gov.tr- 12.05.2011).

Tutaş, Nazan. (2006). Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fak., Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, **Yazınsal Metinlerde Biçim Bilimsel İnceleme** (http://www.littera.hacettepe.edu.tr/TURKCE/19_cilt/18tutas.pdf - 04.06.2011).

Türkçe Sözlük. (2009). 10.b. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tekin, Latife. (1986). **Berci Kristin Çöp Masalları**, 5.b. İstanbul: Adam Yayınları.

Vardar, Berke. (1998). **Açıklamalı Dil Bilim Terimleri Sözlüğü**. 2.b. İstanbul: ABC Kitabevi.

Yıldız, Reyhan. (13.02.2007) **Latife Tekin İle Röportaj**. (http://www.tiyatro.net/roportaj/37/latife_tekin.html 17.08.2011)

Özet

Üslüp Özellikleri Açısından Berci Kristin Çöp Masalları

Edebiyat eseri pek çok unsurdan oluşan estetik bir bütündür. Bu bütünü inceleyen üslup bilim, eserlerdeki farklı dil kullanımlarını ve yapıları ortaya çıkararak, metinlerin anlam ve değerini ortaya koymayı amaçlar. Üslup bilim çalışmaları, genellikle yazar ya da metin merkezli olarak yapılır. Bu çalışmada ise, üslup bilimin daha çok metin merkezli çalışma şekli ele alınmıştır. Metinde geçen sözcüklerin ve cümlelerin kullanılış şekillerinin eserin üslubunun ortaya çıkmasında oynadığı rol belirlenmiştir. Bu çerçevede çalışma için Latife Tekin uygun görülmüştür.

Latife Tekin, Türk edebiyatına damgasını vuran önemli yazarlardan biridir. Tekin'in ilk dönem yapıtları, köylerden büyük kentlere göç edenleri konu edinmektedir. Bu yapıtlardan biri de *Berci Kristin Çöp Masalları* adlı romanıdır. Köyden kente göç eden yoksul aileler tarafından çöplerle oluşturulan bir gecekondu mahallesinin kuruluş öyküsünü anlatan bu roman, Latife Tekin'in en önemli eserleri arasında yer almaktadır.

Bu çalışmada, *Berci Kristin Çöp Masalları* adlı romanın üslup özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, beş başlık altında ele alınmıştır. Öncelikle teorik olarak üslup, üslubu belirleyen unsurlar ve biçembilim (stilistik) hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra üslup incelmesinin nasıl yapılması gerektiğinden söz edilmiştir. Son olarak ise, *Berci Kristin Çöp Masalları* adlı romanın üslup incelemesi belirlenen metot ve oluşturulan tasnif sırasına göre

yapılmıştır. İnceleme neticesinde, belirli rakamlara ve yüzdelere ulaşılmıştır. Bu sayısal verilerin derli toplu görülebilmesi amacıyla sonuçlar tablolaştırılarak, değerlendirilmesi yapılmıştır. Böylece Latife Tekin'in yazmış olduğu *Berci Kristin Çöp Masalları* adlı romanın üslubu, genel hatlarıyla belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Latife Tekin, Berci Kristin Çöp Masalları, Üslup, Biçembilim

Abstratc

Berci Kristin Çöp Masalları in Terms of Stylistic Characteristics

A literary piece of art is an aesthetic body consisting of a lot of aspects. Stylistic, which studies this body, aims to reveal the meanings and values of prose by showing different language uses and stractures in literary pieces. Works of stylistics are usually carried out either writer-centered or passage-centered. In this study the prose-centered side of stylistics has been examined. The role of words in a passage and the use of sentences in the style of the literary piece has been identified. Latife Tekin was the most suitable for the study in this respect.

Latife Tekin is one of the noted writers, who had a great role in Turkish Literature. The early works of Tekin focuses on people migrating from rural areas to metropolises. One of these works is her novel named *Berci Kristin Çöp Masalları*. One of the most important achievements of Latife Tekin, this novel tells about the establishment of a suburban district made up of rubbish by poor families migrating from the country to a city.

In this work, the stylistic features of *Berci Kristin Çöp Masalları have* been determined. The work has been analysed under five headings. First of all, information was given on style, factors determining style and stylistics theoretically. Then, it was mentioned how to analyse the style. And finally, the stylistic examination of the novel *Berci Kristin Çöp Masalları* was conducted according to the pre-determined methods and classification order. At he end of the examination, some certain figures and percentages were obtained. The results were put into tables and then evaluated so that these numerical data could be seen altogether. This way, the style of the novel *Berci Kristin Çöp Masalları* by Latife Tekin was tried to be specified in general.

Keywords: Latife Tekin, Berci Kristin Çöp Masalları, Style, Stylistics